

der indenfor disse Virksomheder er en bestandig Uro. Jeg tror, man uden Overdrivelse kan sige, at disse Virksomheder er den egentlige Urokilde i Forholdet mellem Arbejder og Arbejdsgiver indenfor vort Land. Hvis denne Art af Virksomheder ikke fandtes organiseret paa den Maade, som Tilfældet er nu, vilde utvivlsomt i det meget store Flertal af de øvrige Virksomheder Forholdet mellem Arbejdere og Arbejdsgivere forme sig paa helt anden Maade. Disse Storbedrifter er den Urokilde, som virker indenfor Haandværk og Industri, og som ogsaa spreder sine uheldige Virkninger til Forholdene indenfor andre Erhverv end netop disse to Grupper.

Nu er det jo saaledes, at ingen kan tænke paa at fjerne denne Urokilde. Der er ingen Mulighed for at skære Storbedrifterne ud af vort økonomiske Liv; der er heller ikke Mulighed for i væsentlig Grad at begrænse deres Betydning indenfor dette. Paa adskillige Omraader af vort økonomiske Liv taler vel endogsaa Sandsynligheden for, at den nærmeste Fremtid vil se en stærkere Udvikling af Storbedrifterne, og i mange Tilfælde vil det endog blive nødvendigt og anbefalelsesværdigt at foretage en Koncentration, der i en vis Forstand giver Bedrifterne et endnu større Omfang end hidtil, fordi dette er Betingelsen for, at de konkurrencemæssigt kan blive i Stand til at hævde sig. Saaledes som den tekniske Udvikling foregaar, kan ingen rejse noget Krav om eller nære nogen Forventning om, at vi kan komme bort fra den Form for Virksomhed, som her er Tale om. Den maa fortsættes, og den maa fortsættes med det Formaal at naa en større Planmæssighed i Produktionen. Man kan ikke tænke paa en Udstykning af Storbedrifterne, som blot i nogen Maade svarer til den, der har fundet Sted indenfor vort Landbrug, og som kan give Virksomheden indenfor Fabrikker og andre store Bedrifter en personlig Karakter, der kan sammenlignes med den, de mindre Virksomheder har.

Det Spørgsmaal rejser sig derfor, om der ikke findes Mulighed for, Udveje til indenfor Storbedriftens Ramme at skabe et andet Forhold mellem dem, der er knyttede til Virksomhederne, alle de forskellige Grupper, Kapitalejerne, Funktionærerne og Arbejderne. Vi er utvivlsomt alle klare over, at for Tiden findes der mellem Funktionærer og Arbejdere paa den ene Side og Lederne af Bedrifterne og disses Ejere paa den anden en meget dyb Uvillie, hos Arbejderne en overordentlig dyb Følelse

af, at der sker dem Uret, at der ikke ydes dem et Udbytte, som svarer til det Arbejde, de lægger i deres daglige Gerning. Man overdriver neppe, naar man siger, at den store Skare af dem, der færdes i Fabrikkerne, føler sig i et fjendtligt Forhold til de Fabrikker, i hvilke de arbejder, og Følgen deraf bliver, at de opfatter hele deres Virksomhed som en Tvangstilstand, der kun fremkaldes ved den økonomiske Nød. Og ganske naturligt fører dette da atter til, at der over hele det daglige Arbejde kommer et helt andet Præg end det, der kan tænkes i Tilfælde, hvor Mennesker arbejder med en Følelse af at arbejde under nogenlunde tilfredsstillende Vilkaar.

Derfor har der da ogsaa, saa længe denne Form for Virksomheder har bestaaet, været Forsøg og Planer fremme om at bøde paa dens ulykkelige Følger. Men af de Tanker, der har været ført frem med nogen Styrke, synes kun een mig at indeholde virkelig Mulighed for en tilfredsstillende Fremtidsudvikling, nemlig den, at man indenfor Storbedrifterne maa naa til, at Funktionærer og Arbejdere gradvis glider over til at blive Medarbejdere i et saadant Omfang, at de føler virkelig Interesse for Virksomheden, og dette vil sige, at de bliver Medejere, med Del i Ledelsen og med tilfredsstillende Del i Udbyttet.

En saadan Udvikling tilsigter det Lovforslag, som her foreligger, at fremme. Tanker derom har været fremme i den i Utide opløste Arbejdskommission. De har dér i meget betydeligt Omfang mødt Velvillie, man kan vel sige fra alle dem, der ikke særlig stærkt er knyttet til visse bestemte Arbejdsgiver- eller Arbejdersynspunkter, og man har vistnok Lov til at sige, at selv fra de særlige Repræsentanter for disse har man stillet sig overfor Tanken uden paa Forhaand at være Modstander, med beredvilligt Sind til at optage en Forhandling. Forhandlingerne i Arbejdskommissionen er jo nu afbrudt; det har derfor været vor Opfattelse, at det var naturligt at søge dem ført videre paa det Omraade, hvor tilstrækkelige Forarbejder forelaa, gennem en Forhandling her i Tinget.

Vi har i det Lovforslag, vi har forelagt, fulgt den Grundtanke, som har været bestemmende indenfor de Kredse i Udvalget, der var mest interesserede i denne Sag. Vi træffer ikke noget Valg mellem de forskellige Former, under hvilke man har søgt at gøre Arbejderne til Medejere, men stiller dem op som lige berettigede, som i samme Grad anbefalelsesværdige fra Samfundets Synspunkt.